

Universal Declaration of Human Rights - Fon

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

GBETA GBE Ɔ BI TƆN EE ƉƆ XÓ DÓ ACE E GBETƆ ƉÓ KPODO SISI E ƉO NA ƉÓ N'I LE KPO WU E

WEXWLE

Ee nyi ƉƆ hennu Ɖokpo me Ɔ, me ƉokpoƉokpo ka do susu tƆn, bƆ ace Ɖokpo Ɔ we mebi Ɖo bo e ma sixu kan fen kpon é Ɖi meƉesusi jije, hwejiƆzinan, kpodo fifa ni tiin nu weke Ɔ bi e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ nukumamƆ je nume kpodo wangbenu sen ƉeƉee na zƆn bƆ gbetƆ na do tiin nyi le we nƆ dƆn alannuwiwa Ɖee nƆ zƆn bƆ gbetƆ nƆ fƆn gu e, lo bƆ nu taji Ɖee hudo gbetƆ Ɔ we nyi ƉƆ gbe e me gbetƆ le ma na nƆ mekannu Ɖo xodƉƆ sin alinu kpodo nuƉiƉi lo bo na tƆn sin adohuhu kpodo ya kpo me é Ɔ,

Ee nyi ƉƆ dandanme we e Ɖo na je hun do sen Ɖee na zƆn bƆ gbetƆ na do tiin nyi le gbƆn aceƉiƉo sin alinu se na zƆn bƆ gbetƆ ma na lin ƉƆ emi Ɖo na Ɖe emiƉee sin mekannu kpo yadonume kpo e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ é Ɖo dandanme bƆ e Ɖo na Ɖe alinu wennyinyi ee Ɖo na tiin nyi Ɖo to ƉokpoƉokpo tentin e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ, Ɖo xwedowema elb me o weke Ɔ bi le vƆ mƆ nu je ace kpo do sisi dodo e gbetƆ Ɖo na Ɖo e, Ɖo meƉesunƆnyinyi kpodo susu e do na xƆ nu gbetƆ e Ɖo ace kpodo sisi sunnu kpodo nyƆnu tƆn kpo na nyi Ɖokpo Ɔ; lo bƆ ye le yalb akƆn bonu nukƆnyinyi ni tiin lo bo na sƆ gbe Ɖagbe zinan gbƆn meƉesunƆsi jije taji ze jijiƆn ayi e Ɔ,

Ee nyi ƉƆ to ƉokpoƉokpo yi gbe bo na Ɖo sisi nu ace e gbetƆ le Ɖo kpodo meƉesusijije taji kpo Ɖó alƆ Ɖo alome xa to le bi sin kplekple é Ɔ,

Ee nyi ƉƆ linlin Ɖokpo Ɔ ƉuƉo nu ace, sisi kpodo meƉesunƆsi jije gbetƆ tƆn le, we nyi nu taji ee na zƆn bƆ mi na nyi sen elb le e Ɔ,

GbetƆ Ɔ sin kplekple Ɖe gbeta elb tƆn bƆ e na ƉƆ xo do ace e gbetƆ Ɖo na Ɖo kpo sisi e Ɖo na Ɖo n'i é kpo wu. Gbeta elb na nyi su Ɖokpo tawun bƆ gbetƆ le kpo to le bi kpo Ɖo na nyi bonu me bi kpodo tuto e nyi gbetƆ le tƆn le Ɖee gbeta elb Ɖo tame na nugbo le e ni tenkƆn nu sisi ni tiin nu ace kpodo meƉesunƆsi jije gbƆn nunyweyi li xo. MƆ Ɖokpo Ɔ ye Ɖo na tuun sen ene Ɔ le bo na zan ye nugbo tƆn gbƆn tuto e do ayi Ɖo to ƉokpoƉokpome kpodo gbe Ɔ bi me e kpo; ace ene Ɔ kpodo susu ene kpan sin zinan Ɔ kpo nukun mƆ je yene kpo Ɔ Ɖo na nyi nu taji Ɖokpo nu tovi ee sin to Ɖó gbeta elb me e kpodo tovi Ɖee sin to le kpo Ɖó acekpikpa to ene Ɔ le tƆn glƆ e.

Gbetaken 1

Ace, susu kpo sisi Ɖokpo Ɔ kpo we gbetƆ bi Ɖo Ɖó gbewiwa tƆn hwenu; ye Ɖo linkƆn bƆ ayi yetƆn me kpe lo bƆ ye Ɖo na do alƆ yeƉee Ɖi nƆvinƆvi ƉƆhun.

Gbetaken 2

Me ƉokpoƉokpo sixu tuun ƉƆ ace, su su kpo sisi Ɖee kpo xo e ƉƆ Ɖó gbe ta elb me Ɔ nyi eƉesunƆ sin nu ma Ɖe nuƉe kpo Ɖi: akƆta, sun nu, nyƆnu, gbe e nƆ do e, sinsen, nu e lin do toxo wu e, alo linlin Ɖevo see b'e nyi to metƆn le alo gbe tƆ le tƆn, ƉƆkunjiƉe, lee e ji me gbƆn e kpodo nu ƉevoƉevo ne le kpan.

MƆ Ɖokpo Ɔ, e Ɖo na kƆn do tuto ee e ze jijiƆn ayi Ɖo to e me e gosin e wu Ɖo toxoƉiƉo sin alinu, sen e ji to Ɔ jijiƆn e kpodo sen gbe Ɔ tƆn Ɖee ƉƆ nu do to Ɔ nu e we a, Ɖó to ene Ɔ ko je eƉee si alo e kpo Ɖo mekannu, alo acekpikpa tƆn ma yi haƉéji wu a.

Gbetaken 3

Gbetɔ ɔkpoɔkpo ɔ na mɔ gbɛ bo nɔ eɖesu si lo bo na lɛ nyi eɖee.

Gbetaken 4

E sɔ ɔ na hɛn mɛɖe ɔ mɛkannu alo mɛɖe ă; mɛkannuninɔ kpodo mɛɖe kpo ɔ alo lɛ bi mɛ ɔ sɔ ɖe ă.

Gbetaken 5

Gbetɔwikukɔn alo ya do nu mɛ kpodo adakacomɛwu kpo sɔ ɔ na ɖe ă.

Gbetaken 6

Gbetɔ ɔ nusisi wɛ ɔ na nyi ɔ fi bi.

Gbetaken 7

Acɛ ɔkpo ɔ wɛ mɛ bi na ɔ lo bo na nɔ nyi sɛn ɔkpo ɔ; mɔ ɔkpo ɔ mɛɖe na yi gbɛ nu walɔ e na ɖe mɛ kpo alo ɖee nyi wuɔɔzɔnumɛ tɔn kpo e lo bo na wa gba sɛn e do ɔ fi e ă.

Gbetaken 8

Enyi mɛɖe mɔ ɔ e yi acɛ e nyi etɔn bɔ sɛn dodo ee ɔɔ nu do to tɔn nu ɔ n'ɛ ɔ, e hɛn ɔ e na yɔ hwe ɔ to tɔn mɛ.

Gbetaken 9

E ɔ na ya mɛɖe sin to tɔn mɛ alo e na wli i alo e na su i do ganmɛ ɔ nuɖe kpoun wu ă.

Gbetaken 10

E ɔ dandanmɛ bɔ e na se nu ee mɛɖe wa é ɔ hwɛɔɔɔsa ɔ togumɛ kpa a kwɛɔɔɔsa enɛ ɔ wɛ ɔ na ɔ acɛ e nyi etɔn lɛ é kpodo nu è ɖe na wa lɛ é kpo; mɔ ɔkpo ɔ fi enɛ ɔ wɛ e na ɔ nu e wu e yɔ hwe é ɖé.

Gbetaken 11

1. Mɛ e e vɛ nu nyanyaɖe do é na to ɔ yi tɔn yi wɛ hwe bɔ e na ba do nu lee nu lɛ yi gbɔn e cobo na yɔ é ɔ hwɛnukɔn; cobonu e ka na ɔ hwe do e e ɔ, e ɔ na n'ɛ mɛ e na sixu hwɛnnɛ ɔ hwɛnukɔn e.

2. Enyi nu e mɛɖe wa ɖ'ayi é ma nyi nu e na sa sɛn do mɛ ɔ hwe enɛ nu ɖi lee sɛn é ji tɔ ɔ alo gbɛ ɔ jijɔn é ɔ gbɔn é a ɔ, é ɔ na sɛn gan tɔn ă.

Gbetaken 12

E ɔ na ba do nu mɛ ɖi lee jlo mɛ gbɔn e gbɔn xo e kun kpla. Gbezinzan mɛtɔn, hɛnnu mɛtɔn, xɔ mɛtɔn alo wɛn mɛtɔn lɛ é ă. Mo ɔkpo ɔ e ka ɔ na ɔ winnya mɛ bo lɛ kɔn wi mɛtɔn ă. Acɛ e nyi gbɛtɔ tɔn e ɔ hɛn mɛ ɔ ali enɛ ɔ nu.

Gbetaken 13

1. Fi e jlo mɛɖe ɔ wɛ na nɔ gbɔn bo na lɛ ze nɔtɛn e jlo e ɔ ɔ toɖemɛ.

2. Mɛɖe ɔ jlo tɔn ɔ é sixu bɛ agban sin to ɖebu mɛ ɖi to tɔn mɛ ɔhun. E jlo e ɔ, e sixu lɛ lɛ kɔ wá xwé.

Gbetaken 14

1. Enyi dọ e dọ gbeya do nu mēde wē kaka bọ ku hwēn wan d'e mē ɔ, é hēn ɔ é na hɔn yi to d̥evome bọ e dọ na yi i dọ fi enē.

2. Amọ enyi e mọ dọ mē ɔ jē sēnmē nugbo alo e tē afọ sēn e ji gbě e to lē bi kplekple sọ jujɔn ayi é ji e ɔ, é sọ dọ aḱe bọ e na yi i dandan dọ to d̥evome ā.

Gbetaken 15

1. Gbetọ bi dọ aḱe bo na nyi toḱè sin vi.

2. E sixu hugan mēde bo de e sin tovikēnmē ā; mọ dọkpo ɔ é hēn ɔ e na zé eḱee zé ji nu to d̥evo.

Gbetaken 16

1. Enyi sunnu kpo nyɔnu kpo dọ wyanwyanxwe ɔ, ye hēn ɔ, ye na da yeḱee bo dè hēnnu yetɔn. Akɔta yetɔn, to yetɔn, alo sinsēn yetɔn dọ na gbē nú ye ā. Aḱe dọkpo lē wē ye dọ dọ yeḱeedida hwenu kpɔnnunɔ yetɔn alo yeḱeejodo hwenu.

2. Cobonu gbetọ d̥è ná dà d̥è ɔ, jlo yetɔn mē nu wē é dọ na nyi.

3. Hēnnu wē nyi sosyēn nú gbetọ sin togun; lobo togun enē ɔ kpodo aḱekpikpa to ɔ tɔn kpan ka dọ na jē hun do jĩ tɔ.

Gbetaken 17

1. Gbetọ b̄i, mē e dọ ee dọkponɔ é alo éé dọ gbē kplekpleḱemē e, dọ na dọ aḱe do nudeji.

2. Nũ é nyi étɔn ɔ mēde sixu tafu i qu bo yi dọ asi tɔn ā.

Gbetaken 18

Gbetọ bi dọ aḱe bo na lēn nu nu é jlo e kpón bo d'ayime lobo lē sēn nu e jlo e. Aḱe enē ɔ wē zɔn bọ tɔn lē lē dọ togunmē alo kwēnkwenmē gbɔn alɔkpa lē bi mē d̄i: nunyeyiyi, walɔ kpo yehwē sin alinu kpo.

Gbetaken 19

Gbetọ bi dọ aḱe bo na lin nù é do nuwu bo ka na d̄ɔ xo; h̄n mēde dọ na van nukun dọ mēde ā. Mọ dọkpo ɔ, mē bi dọ aḱe bo na se bo jlá nù é dọ jije wē dọ to ɔ mē kpo togudo lē é kpo. E hēn wlēnwin ḱebu ɔ, é na ba bo do se na.

Gbetaken 20

1. Gbetọ b̄i dọ aḱe bo na yi kplé. Lobo na lē do gbě é ma na dɔn hunnyahunnya wa ā e.

2. E sixu sọ mēde do gbēdemē gannu gannu ā.

Gbetaken 21

1. Gbetọ b̄i hēn ɔ, é na gɔ alɔ nu to tɔn bonu é na do yi nukɔn. Eye ḱesu hēn ɔ é na nɔ nukɔn nu nuwi wa enē alo é na ḱe mē bọ é na nɔ do tɔn mē.

2. Aḱe dọkpo ɔ wē mē bi dọ bo na do wa axɔsuzɔ dọ to tɔn mē.

3. Jlo to ɔ tɔn wē nyi linlin dodo e ji to ɔ sin aḱekpikpa junjɔn e. Jlo enē ɔ, e na ze wema na dọ xwiji, do sēndéji bọ ahizi na tɔn d'eme ā. Mọ dọkpo ɔ, nuwiwa enē ɔ, e na nɔ blo e do hwe tɔn nu. Wema enē ɔ, e sixu nɔ yeme bo sọ alo e lē sixu sọ dọ togunmē lee e na blo gbɔn bo ayi na j'ayi nu wemazetɔ lē e.

Gbetaken 22

Gbetɔ bɪ ɔ, togundeme we é de. Ene ɔ wu o, nuɔ na do tagba n'i ɔ akwelinu, lanme na ɔ ganji k kpodo nunywe na ɔ kpo sin alinu ă; nu ene ɔ we na zɔn bɔ é na tɔn nyi. Amɔ kan e van we to ɔ de e kpodo nuwadokpo e ɔ todeetoɔee kpan sin tentin gbɔn tuto e ze ɔ te é kpo to ɔ sin ɔkun le kpo we na zɔn bɔ e na mɔ.

Gbetaken 23

1. Gbetɔ bi ɔ na wa azɔ. Azɔ e ja jlo é we é na wa; sen ɔkpo ɔ we na ɔ nu do me bi nu lobo é ka do na ɔ azɔgba ă.
2. Azɔ e meɔe wa é sin akwe we na ɔ.
3. Meɔe wa nuɔ ɔ, é na yi nuɔ d'enu dandan. Ene ɔ we na zɔn bɔ e na mɔ nu e na do hen hennu tɔn na é. E hwedo e ɔ, gbetɔ sin togun ɔ na ɔ alɔ nu i ɔ ali ɔvonu.
4. Gbetɔ bi ɔ aɔe bo na ɔ azɔjigbe alo é hen ɔ é na ɔ gbe mɔhun ɔee na sixu glɔn nyɔna tɔn le n'i eme.

Gbetaken 24

Gbetɔ bɪ ɔ aɔe bo na ɔ gbɔjehwe nu kpodo ayiɔd'ayi sin hwenu kpan Ganxuxo nabiɔe we é ɔ na wa azɔ na. E ɔ na yi azɔgbɔje hwehwe bɔ gbɔje ene me ɔ, e ka ɔ na ɔ sun akwe e.

Gbetaken 25

1. Gbetɔ bɪ ɔ na na ɔ nu e na zɔn bɔ é na hwlen eɔee gan ɔ azɔnsi e; lobo na jla nunɔme eɔee tɔn kpo do hennu tɔn kpan ɔ; taji ɔ, ɔ nuɔɔulinu, avɔdudolinu xɔ e me é na ɔ é sin alinu, azɔn gblegblelinu. Mɔ ɔkpo ɔ, é ɔ na mɔ alɔdo ɔ do azɔmamɔ hwenu, asukuku alo asikuku xɔme nunɔ hwenu, kpukpoxɔme kpodo hwe e nu e ma ɔ sixu wa nɔ bo mɔ nu ă é bɪ kpan.
2. Vijiji kpo yɔkpɔvume nunɔ kpo bɪ ɔ na mɔ kpatakiɔ. Alɔwliwi kpo ɔ vi e ma da asu cobo ji ă le e bi we ɔ aɔe ɔkpo ɔ ɔ xɔ nya ɔ yeji sin alinu.

Gbetaken 26

1. Gbetɔ bɪ ɔ aɔe nú wemakplɔnkplɔn bɔ wemakplɔnkplɔn ka do na byɔ kwe zinzan ă; hun nuɔnnu we é ɔ na nyi. E ɔ na ɔ kplɔn kleunde vɔvɔ ene ɔ dandanme we é ɔ. Alɔlyenɔ kpo alɔnunc kpaa kpo ɔ na vun kan kpé to ɔ me. Wemakplɔnyiji nu alɔ vɔ ɔ, me bi nú we é ɔ na nyi, bɔ e kan na xwedo lee e je xa me ɔkpoɔkpo gbɔn e.
2. Wemakplɔnkplɔn ɔ gbetɔ sin nukɔnyiwi we é na ba; bo na ɔn gbetɔ sin aɔe le yi nukɔn bo je hun ɔ yě ji. E ɔ ná zɔn bɔ mɔjeme kpo nuwadokpo kpo hwesɔkeme kpo ná tɔin xɔntɔn sin walɔ na tiin, bɔ to e ɔ bu le e sín gbě ɔ na yi nukɔn bɔ fifa na tiin nú gbe ɔ bɪ.
3. Vito, vino le we ɔ na ɔ nyi kplɔn e vi yetɔn le na yi é.

Gbetaken 27

1. Gbetɔ bi ɔ aɔe bo ná ɔ alɔ nu tonunywe le bi; me bi ɔ na mɔ mɔ ɔagbe e ɔ alɔlyenme bo na zan mɔ ɔkpo ɔ, é na ɔ so nú nukɔnyi yi nunyɔ tɔn bo na sixu mɔ nyɔna e ɔ'e me le é ɔ.
2. Nu e na tɔn sin nu e meɔe gba tame bo blo é ɔ, me ɔ tɔn we e ɔ na nyi; b'e na je hun do nu tɔn ji ɔ nujinjanlinu we à, wemawlan wlan sin alinu we à, alo alɔlyen zɔwiwa sin alinu.

Gbetaken 28

Gbetɔ bɪ ɔ na ba tuto gbɔn nukɔnyiwi hennu e me ɔe e kpodo gbe ɔ bɪ kpan sin alinu bonu aɔe, sisi kpo jlokokonunc e xɔ e ɔ ɔ wema elɔ me ɔ ni ɔ xwiji.

Gbetaken 29

1. Togun e me gbeto de e bo nukon yiya ton kpo nyona ton kpo na ton sin me e ɔ, e do na do nunomede le do wu ton.
2. Do ace e gbeto do le sin zinzan kpo nuno ton kpo me ɔ, me dokpodokpo do na ba jle na bo na nyi sen e na zon bo e ma na te afɔ ace nzo ton ton le kpo jlokokonunɔ ton ton le ji kpo ji ɔ e di lee mesisi sin kpon byɔ gbɔn e, tuto e ji to ɔ de kpo togun bi kpaa gbeto le ton sin nunome byɔ gbɔn e.
3. Ace, sisi kpo jlokokonunɔ ene le do na xwedo su kpodo linlin to ee do bu le ton.

Gbetaken 30

Yode, kplekplede, gbeto godokponde na yi huzu nu e do do wema elo me e do alo ton ji bo na mo ten bo de walode alo ayide ton ee na zon bo e na mo ten bo do kpo ace, sisi kpodo jlokokonunɔ ee xo e do do fi e bo hen gba ɔ.
